

УДК 387.22.001

Алимов Олександр Миколайович

Академік НАН України, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», Київ

Микитенко Вікторія Володимирівна

Доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», Київ

**РОЗБУДОВА В УКРАЇНІ ЕКОНОМІКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТИПУ
В УМОВАХ РЕСУРСНИХ ОБМЕЖЕНЬ**

***Анотація.** Розкрито проблеми формування економіки інноваційно-інформаційного типу на сучасному етапі її функціонування в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних загроз українському державотворенню. Доведено необхідність врахування детермінант інформаційної економіки задля забезпечення переходу держави до сталого розвитку. Визнано, що феномен інформаційної економіки є не лише предметом дослідження, а й глобальним суспільно-політичним, соціально-економічним, техніко-технологічним і практичним явищем трансформації фазової траєкторії розвитку національної економічної системи до перспективних цілей забезпечення збалансованості її функціонування.*

Ключові слова: економіка інформаційного типу; детермінанти сталого розвитку

***Аннотация.** Раскрыты проблемы формирования экономики инновационно-информационного типа на современном этапе ее функционирования в условиях ресурсных ограничений и постоянного наращивания общественно-политических угроз украинскому государствообразованию. Обоснована необходимость учета детерминант информационной экономики для обеспечения перехода государства к устойчивому развитию. Подтверждено: феномен информационной экономики является не только предметом исследования на теоретическом уровне, но и глобальным общественно-политическим, идеологическим, социально-экономическим, технико-технологическим и практическим явлением трансформации фазовой траектории развития национальной экономической системы к перспективным целям обеспечения сбалансированности ее функционирования.*

Ключевые слова: экономика информационного типа; детерминанты устойчивого развития

***Annotation.** In this paper reveal the problems of formation of the economy of innovation and information type at the present stage of its operation under conditions of resource constraints and the constant increase in the socio-political threats to the creation of Ukrainian state. Justified by the need to address the determinants of the information economy to ensure the transition to sustainable development of the state. Confirmed: the phenomenon of the information economy is not only the subject of research at the theoretical level, but also global socio-political, socio-economic, technical, technological and practical phenomenon of transformation of the phase trajectory of the national economic system to promising targets to balance its functioning.*

Keywords: economics of information types; determinants of sustainable development

**Постановка проблеми
та її актуальність**

Сучасний етап розвитку світогосподарської системи визначається як перехід від індустріальної економіки до інформаційної, поява якої пов'язана з інформаційною революцією, розвитком когнітивно-

інформаційних технологій, що радикально змінюють результативність функціонування національного господарства. Однак, цей перехід відбувається нерівномірно, що обумовлюється як національною специфікою, так і масштабами розвиненості потенціалу сталого розвитку держав.

Наразі, існують різноманітні підходи до становлення і розвитку високотехнологічної інформаційної економіки в умовах ресурсних обмежень, навіть у розвинених країнах світу.

Признаємо, що, наразі, теоретико-концептуальне обґрунтування розвитку інформаційного устрою та функціонування економічних систем значно відстає від практичних потреб, що розвиваються достатньо швидкими темпами. Тому, важливим завданням на етапі переходу України до сталого розвитку – є потреба у дослідженні досвіду становлення доктринальних засад формування інноваційно-інформаційної економіки у розвинених країнах світу, беручи за орієнтир європейські стандарти, які дозволили вибудувати адекватну стратегію власного розвитку, рухаючись у напрямку європейської інтеграції.

Аналіз основних досліджень

Методологічним і науково-прикладним проблемам формування в державі економіки інформаційного типу в умовах ресурсних обмежень присвячено праці як українських, так і зарубіжних вчених-економістів, зокрема: О. Амоші, В. Геєця, Б. Данилишина, М. Чумаченко, С. Шкарлета та ін. [1; 2; 3]. Проте, існує нагальна потреба у системному дослідженні проблематики розбудови в Україні дієвого інструментарію цілеспрямування діяльності державних і регіональних корелянтів в контексті елімінації загроз збалансованості функціонування національної економічної системи.

Мета статті

Метою даної статті є розвиток теоретико-методологічних засад формування в Україні економіки інформаційного типу, залучення яких до сучасного стратегічного інструментарію державного регулювання дозволить забезпечити достатній рівень її економічної безпеки.

Основний матеріал

Предметом економіки інформаційного типу у найзагальнішому вигляді – є економічні та інформаційні відносини, що складаються у процесі виробництва, обміну, розподілу і споживання науково-технічної інформації та відповідно економічні закони, яким підкоряється розвиток цих процесів. Слід підкреслити і той факт, що теорія інформаційної економіки вивчає і розкриває не лише параметри інформаційного сектору національного господарства, а й економічні закони регіонального промислового виробництва, траєкторії суспільно-політичного руху і

продуктивного застосування науково-технічної інформації, у яких би сферах і секторах економіки не розгорталися, наразі, ці процеси. Зокрема, предметом дослідження даної галузі економічної науки – є розвиток адекватної системи економічних та інформаційних відносин, виступаючих новими суспільними формами буття і руху когнітивно-інформаційних технологій управління розвитком національної економічної системи, існування яких, безпосередньо, пов'язано з імовірним пануванням інформаційного технологічного способу виробництва, екологізації останнього задля генерування в межах національної економічної системи ознак до її сталого розвитку.

Нагальним науково-прикладним завданням щодо визначення домінант інформаційної економіки та їхньої інформації до сучасного механізму забезпечення сталого розвитку України стає – визначення специфіки образів економіки інформаційного типу як нового соціально-економічного утворення за декількома складовими. А, саме: системою понять цього дискурсу, а також наявними в межах національної економічної системи проривними проектами, що зумовлюють їхній напрям і характер – технологічною, комунікативною, соціетальною парадигмами дослідження сутності та змісту детермінант інформаційної економіки.

Підтвердимо, що на підставі критичної реконструкції теоретичних джерел та засад сучасних концептуальних підходів щодо розроблення і обґрунтування теорії інформаційної економіки слід репрезентувати наступний висновок, який стосується можливості об'єктивної ідентифікації основного змісту означеного феномену, що виходить, у своїх істотних характеристиках, за межі класичної постіндустріальної парадигми розвитку державного утворення. Оскільки, наразі, нові ознаки соціально-економічної реальності знаходять своє теоретичне відображення у теоретичних моделях сталого розвитку та інформаційно-мережевого суспільства (поряд із домінантами суспільства третьої хвилі). Саме за використання наведених концептуальних підходів і можна сформулювати основи теоретичного бачення економіки інформаційного типу, які будуть спрямовані на подолання звуженого техносцієнтизму та лінійного еволюціонізму сучасних інституційних матриць.

Визнаємо об'єктивним таке твердження: перехід до інформаційної економіки в Україні на сучасному етапі перманентного нарощення військово-економічних загроз – є об'єктивною необхідністю з огляду на потребу у забезпеченні

сталого розвитку держави в умовах ресурсних обмежень.

У контексті зазначеного вище, визнаємо таке: як відомо [3], лише належне стратегічно-інституційне, технологічне й функціональне забезпечення цілеорієнтованих процесів формування економіки інформаційного типу дозволить виявити / ідентифікувати реальні можливості України як незалежної держави, яка, наразі, ще здатна залучити наявний стратегічний і відповідно системно-універсальний потенціал (сукупність ресурсів, резервів і можливостей певної природи) задля забезпечення достатнього рівня її економічної безпеки (зазначене доведено авторами статті у [4]).

Згідно з вказаним вище, підтвердимо, що основними умовами переходу України до інформаційної економіки слід враховувати і те, що не лише формування, а й розроблення адекватного реальним процесам (нарощення суспільно-політичних, військово-економічних і технологічних загроз національному державотворенню) алгоритму реалізації на практиці загальнодержавної Програми переходу України до сталого розвитку потребує нагального удосконалення, а й доцільним є – провадження активної регіональної політики з суттєвим реформуванням сучасної системи державного регулювання економіки.

Поряд із зазначеним, враховуючи розробленість концептуально-аналітичної моделі модернізації економіки [3] та визначеність детермінант реалізації концепції сталого розвитку в умовах ресурсних обмежень – можна використати напрацьований механізм об'єктно-цільового впливу на пріоритетні для кожного регіону види економічної діяльності, які обумовляють форсований розвиток окремих соціально-економічних систем держави.

Однак, пріоритетний розвиток існуючих і створення нових спеціалізованих інформаційно-комунікаційних та когнітивно-інформаційних

мережевих структур і технологій, котрі б відповідали вимогам часу і міжнародним стандартам – є завданням, яке при усій своїй опрацьованості потребує адаптації на практиці [1; 5]. І, відтак, вимагає суттєвого ресурсно-функціонального забезпечення та загальнодержавної інформаційної підтримки.

Висновки. Перспективи подальших досліджень

Реалізуючи поставлені дослідницькі й науково-прикладні завдання щодо сформування і реалізації на практиці доміант інформаційної економіки в контексті їхньої інкорпорації до механізму сталого розвитку держави, автори дійшли висновків:

а) трансформація національної економічної системи до інформаційного типу може відбуватися лише в умовах прискореної модернізації, роботизації і комп'ютеризації, що і приведе до корінних змін соціально-економічних, екологічних і виробничих структур управління;

б) інформаційно-комунікаційні технології – це не лише технічні засоби, а насамперед, інструментарій глобального перерозподілу й освоєння провідних ідей, капіталів і праці, що визначає парадигму розвитку глобалізованого світу третього покоління;

в) інформаційну економіку можна репрезентувати як принципово новий етап розвитку сучасної світогосподарської та національної економічної системи, основними ресурсами якої є інформація і знання, а також когнітивно-інформаційні технології їхньої трансформації;

г) діяльність суб'єктів державного і регіонального управління – є конститутивно-ключовою перешкодою на шляху формування інформаційно відкритого суспільства, яка вимагає термінового реформування, враховуючи сучасні виклики та загрози українському державотворенню.

Список літератури

1. *Стратегічний потенціал продуктивних сил регіонів України: Монографія [Текст] / [О. М. Алімов, С. І. Бандур, Л. В. Дейнеко, В. В. Микитенко та ін.] / За ред. академіка НАН України, д.е.н., проф. Б. М. Данилишина. – К.: РВПС України, 2009. – 424 с.*
2. *Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.*
3. *Амоша О. І. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: Монографія. [Текст] / О. І. Амоша, В. І. Ляшенко, В. В. Микитенко та ін. – Інститут економіки промисловості НАН України, ТНЕУ МОНмолодьспорту України. – Донецьк: Економічна думка. 2013. – 897 с.*

4. Алимов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст]/О. М. Алимов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України: науково-теоретичний економ. журнал. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – № 1. – С. 135–151.

5. Демешок О. О. Ідентифікація базових компонент системи управління потенціалом сталого розвитку [Текст] / О. О. Демешок, О. М. Алимов.// Економіка природокористування і охорони довкілля: Збірник наукових праць. – К.: ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", 2013. – С. 5 - 13.

References

1. Alymov, O. M. Bandur, S. I. Dejnego, L. V. Mykytenko, V. V. (2009), *Stratehichnyj potentsial produktyvnykh syl rehioniv Ukrainy [Strategic potential the productive forces of the regions of Ukraine]*, Rada po vuvcheniu produktyvnykh syl Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

2. Danilishin, B. M. and Mykytenko, V. V.(2008), *Makrosystemna evoliutsiia ukrains'koi ekonomik [Macro evolution Ukrainian economy]*, Nichlava, Ukraine.

3. Amosha, O. I. V. Liashenko, I. Mykytenko V. V. and other (2013), *Pershyj etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problem [The first phase of the modernization of Ukraine's economy: experience and problems]*, Ekonomichna dumka, Donets'k, Ukraine

4. Alymov, O. M. and Mykytenko, V. V. (2006) "Strategic potential - total capacity of national economy to achieve the goals of sustainable development", *Produktyvni syly Ukrainy: naukovo-teoretychnyj ekonomichnyj zhurnal, vol. 1, pp. 135–151.*

5. Demeshok, O. O. and Alimov, O. M. (2013), "Identifying the basic component of the management potential of sustainable development", *Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy, pp. 5 – 13.*

Стаття надійшла до редколегії 29.07.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф. Г.М. Рижаківа, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ.